

Leerdienst | Avondmaal: het (L/l)even vieren

Kun je het avondmaal vergelijken met 4 mei of met 5 mei? Is het een sombere maaltijd, of juist een feestmaaltijd? Een sleutelwoord is 'gedenken': we worden er zelf bij gehaald. We vieren dat Christus ons verleden, heden en toekomst is! In een doodse wereld vieren we het leven.

Voor wie deze preek in een kerkdienst wil gebruiken: graag ontvang ik een melding op hmveurink@gmail.com. Dan stuur ik ook de bijbehorende powerpoint toe.

Liturgie

Zingen: Opwekking 502

Stil gebed

Votum en groet

Zingen: GKB Gezang 121 : 1, 8 en 9

Gebed

Lezen: Exodus 13 : 3 – 10

Lezen: 1 Korintiërs 10 : 16 – 17 en 11 : 23 – 26

Lezen: HC Zondag 28 v/a 75

Zingen: GKB Psalm 116 : 7, 8 en 10

Preek

Zingen: GKB Gezang 179a (geloofsbelijdenis, beurtzang)

Gebed

Mededelingen

Collecte

Zingen: Psalm 118 : 6, 8 en 9 (GKB=LvK)

Zegen

Avondmaal: het (L/l)even

vieren

Introductie

Vorige week begonnen we een spannende ontdekkingsreis in de wereld van het avondmaal.

Ja, ik blijf het maar even zo noemen: een spannende ontdekkingsreis.

Vorige week ging het over het belang van het avondmaal: wat zouden we missen als we het niet meer zouden vieren?

We kwamen uit bij dat Christus niet alleen in woorden met ons omgaat,

maar ook in de ervaring van het avondmaal.

Ik wilde jullie graag prikkelen, uitdagen en laten delen in mijn nieuw ontdekte enthousiasme voor het avondmaal: het is zó mooi dat ik het elke week zou willen vieren!

Maar er zijn nog wel wat open eindjes.

Geeft niets, daarom nemen we ook 3 diensten de tijd.

Eén van die open eindjes is of avondmaal wel zo'n feest is.

Daar gaan we vandaag mee bezig: de inhoud van het avondmaal.

Waar gaat het eigenlijk over, hoe beleef je het?

Laten we de bijbel en belijdenis er eerst op naslaan.

Eerst Exodus 13:3–10, over de instelling van het Pesachmaal, de voorloper van het avondmaal.

Dan uit 1 Korintiërs, 10:15-16 en 11:23-26.

Ten slotte de catechismus, Zondag 28 vraag en antwoord 75.

Inleiding

dia 1 – vraag: waar past het avondmaal beter, op Goede Vrijdag of op Pasen?

Net als vorige week, begin ik met een vraag aan jullie:

wanneer past het beter om het avondmaal te vieren,

op Goede Vrijdag of op Paaszondag?

Witte Donderdag laten we voor het gemak even buiten beschouwing.

Goede Vrijdag of Pasen, waar past het avondmaal beter?
Allebei kan ook, maar waarschijnlijk heb je wel een voorkeur.
Denk er even over na, overleg met elkaar,
en dan gaan we zo kijken wat eruit komt.

Op het eerste gezicht lijkt het misschien niet zo'n spannende vraag:

Goede Vrijdag of Pasen.

Wanneer je het avondmaal viert, is ook maar een vorm.

Maar wel een vorm waar iets achter zit.

Je voorkeur voor één van beide

kan heel goed iets zeggen over hoe je het avondmaal beleeft.

Bij Goede Vrijdag past stilstaan bij het lijden en sterven van Jezus

met daarbij ook het besef van onze zonden.

Met Pasen krijg je een andere beleving:

het avondmaal als maaltijd om je verlossing te vieren.

dia 2 – 4 mei

Je zou het kunnen vergelijken met 4 en 5 mei.

Op beide dagen staan we stil bij de bevrijding van Nederland, maar beide dagen hebben ook een heel eigen beleving.

4 Mei is plechtig en ingetogen.

Met een kranslegging, toespraken en 2 minuten stilte.

Het hele land ligt even stil.

Ter nagedachtenis aan hen die gesneuveld zijn in de strijd voor vrijheid.

Het is een echte herdenkingsbijeenkomst, een moment van bezinning.

Op 4 mei gaat het om de prijs van vrijheid.

dia 3 – 5 mei

5 Mei is totaal anders.

Dan vieren we dat we vrij zijn, en dan mag het ook echt feest zijn.

Met bevrijdingsfestivals, optochten, rommelmarkten, de vlag in de top.

De ingetogen sfeer van 4 mei

maakt plaats voor een uitbundig feest van de vrijheid.
Nu gaat het niet om de prijs, maar om het resultaat.

dia 4 – Avondmaal: het (L/l)even vieren

Moet je avondmaal nu vergelijken met 4 mei of met 5 mei?

Gaat het om de prijs, Goede Vrijdag, of het resultaat, Pasen?

In de OnderWeg, een kerkelijk opinieblad, las ik dit over een gemeente:

‘tot vorig jaar vierden we in onze gemeente in de dienst op Goede Vrijdag het avondmaal.

Dit jaar is voor de paasmorgen gekozen, omdat het brood en de wijn ons verbinden met de opgestane Heer.

En iedereen die persoonlijk aan hem verbonden is, heeft hij aan elkaar verbonden om samen te leven in de christelijke gemeente.’

Daarmee hebben we de kern van vandaag ook wel ongeveer te pakken.

Met avondmaal vieren we het leven, het Leven met een hoofdletter en het leven met een kleine letter.

Waar ik jullie graag op ontdekkingsreis in mee wil nemen is dat het avondmaal een feestelijke maaltijd is, die met Goede Vrijdag gevierd kan worden, maar zeker óók met Pasen.

Gedenken: wat is dat?

dia 5 – gedenken: wat is dat?

Jezus zegt: ‘doe dit, telkens opnieuw, om mij te gedenken.’

Gedenken: dat is een belangrijk woord voor dit onderwerp.

Wat is gedenken?

dia 6 – herdenken: herinnering aan de prijs

Voordat ik aan de diensten over het avondmaal begon, heb ik jullie via het kerkblad en facebook gevraagd mee te denken.

Iemand stelde de vraag: vieren we het avondmaal niet te somber?

Dat herken ik.

We zeggen altijd wel dat we het avondmaal vieren,
misschien beleef je het van binnen ook wel als een feest,
maar van buiten ziet het er niet heel feestelijk uit.

We kijken strak voor ons uit, misschien in gedachten
verzonken,

en op de begeleidende orgelmuziek na is het stil.

Jongeren merken dat ook op: dat het er somber aan toe gaat.

Het wekt meestal niet het verlangen zelf ook mee te doen.

Ik geef nu een paar jaar belijdeniscatechisatie,

maar op de vraag waarom je belijdenis zou willen doen,

hoor ik niet vaak het avondmaal als antwoord.

Misschien klopt die waarneming wel:

beleven we het avondmaal niet als feest.

Dat heeft alles te maken met hoe we 'gedenken' opvatten.

Van 'gedenken' maken we namelijk heel snel 'herdenken'.

Daarmee kom je in die 4-mei-sfeer, die inderdaad niet
feestelijk is.

Avondmaal is dan terugdenken aan wat er op Goede Vrijdag
gebeurde,

het wordt volledig aan het lijden van Jezus verbonden.

We worden herinnerd aan wat Jezus voor ons gedaan heeft,
aan zijn lijden en sterven, de hoge prijs voor onze zonden.

Jezus is voor mijn zonden gestorven,

dat is wat je aan het avondmaal herdenkt, waar je over
nadenkt,

en dat is natuurlijk niet feestelijk!

Ik las ergens: 'we lopen het gevaar Jezus' dood los van zijn
opstanding te zien,

dan krijgen we een beklemmende maaltijd die ons op onszelf
terugwerpt.'

In de bijbel krijg je dat beeld niet.

Daar zie je geen sombere avondmaalsbeleving.

Ook het besef van zonde

speelt in de avondmaalsvieringen in de bijbel nauwelijks een

rol.

Het wordt gevierd, zie Handelingen 2, in een geest van eenvoud en vreugde.

Het avondmaal is er niet om ons een schuldgevoel aan te praten:

het is een maaltijd van hoop en vreugde!

dia 7 – gedenken: je doet mee in het resultaat

Gedenken is echt iets anders dan herdenken.

Dat zie je bijvoorbeeld in Exodus 13.

De Israëlieten zijn jarenlang slaven geweest in Egypte, maar God heeft hen bevrijd.

Die bevrijding moeten ze elk jaar vieren.

God geeft Mozes aanwijzingen om dat te blijven doen, ook als de Israëlieten in het beloofde land zijn aangekomen.

Dan gaat het dus om een heel nieuwe generatie.

De Israëlieten die de bevrijding uit Egypte zelf niet hebben meegemaakt,

vieren het feest van het ongedesemde brood,

en leggen dat aan hun kinderen zo uit, vers 8:

‘zo gedenk ik wat de Heer voor mij heeft gedaan toen ik wegtrok uit Egypte.’

Huh?! Hoezo ‘toen ik wegtrok uit Egypte?’

Dat hadden ze toch niet zelf meegemaakt?

Maar dát is dus precies wat gedenken is:

je maakt het je eigen, je bent even bij die uittocht uit Egypte.

Bij het avondmaal komt dat gedenken terug:

we eten het brood en drinken de wijn tot Christus' gedachtenis.

Bij het avondmaal denk je niet terug aan iets van vroeger, je wordt erbij gehaald: verleden, heden en toekomst schuiven in elkaar.

Je maakt je Jezus Christus eigen, het wordt persoonlijk, het gaat om jouw bevrijding.

En dat gedenken is dan niet iets wat zich allemaal in je

gedachten moet afspelen:
het brood eten en de wijn drinken is al gedenken,
waar we niet alleen in gedachten maar ook in werkelijkheid aan
Christus worden verbonden.

Gedenken is dat jij meedoet, dat jij erbij bent!

Het (L/l)even vieren

dia 8 – het (L/l)even vieren

De volgende vraag is dan natuurlijk: waar ben je bij?

Wát gedenken we dan met het avondmaal?

Samengevat zou ik het zo zeggen: we vieren het leven.

Het leven dat Christus geeft, en Christus die het leven is.

Paulus zegt dat we één worden gemaakt met Christus' lichaam en
bloed:

wij krijgen deel aan hem.

We gedenken en vieren dat we het niet van onszelf verwachten,
maar van Christus die alles voor ons gedaan heeft.

dia 9 – Christus gedenken: die was – God heeft mij bevrijd

Daar zitten verschillende kanten aan.

Ik verdeel het vanmiddag in drieën:

we gedenken Christus, die was, die is en die komen zal.

Eerst Christus die was.

Met het avondmaal worden we meegenomen in wat Jezus voor ons
gedaan heeft.

We zitten als het ware met Jezus' leerlingen aan tafel
als Jezus het avondmaal instelt.

We worden meegenomen naar het kruis, waar Jezus zijn lichaam
en bloed geeft.

We horen zijn stem: 'het is volbracht'.

We beseffen, zoals de catechismus zegt, 'het is voor mij'.

Jezus geeft zichzelf, om vrede te sluiten tussen God en ons,
om ons vrij te maken van de macht van het kwaad.

Aan het avondmaal zien we de prijs,

is er het verdriet dat Jezus zo moest sterven,

maar is het niet de bedoeling dat we bij dat verdriet blijven
hangen.

Jezus heeft zijn leven niet gegeven om ons aan te klagen,
maar om ons de vrijheid te brengen.

We gedenken Christus die was: God heeft mij bevrijd.

dia 10 – die is – we zijn één met Christus

Aan het avondmaal gedenken we ook wie Christus is.

We mogen de eenheid met Christus vieren: hij is onze Heer, wij
zijn van hem!

Ook de catechismus kijkt verder dan alleen het lijden en
sterven van Jezus:

‘ hij voedt en verkwikt mijn ziel’ – dat is wat hij vandaag
doet!

We zijn verbonden met de levende Christus:

met hem opgestaan in een nieuw leven.

Over de beker zegt Jezus:

‘deze beker is het nieuwe verbond dat door mijn bloed gesloten
wordt.’

Het avondmaal is een verbondsmaaltijd,
een maaltijd die een dikke streep zet onder de relatie tussen
God en ons.

Samen eten is samen leven.

Als in onze tijd belangrijke afspraken worden gemaakt,
dan gaat dat met een handtekening, en is er daarna een
maaltijd.

Met verdragen tussen landen, maar ook bij een huwelijk.

In de tijd van de bijbel ging dat anders: de maaltijd wás de
handtekening.

Ik werd deze week gewezen op Genesis 14,
de geschiedenis van Abram en Melchisedek.

Abram en Melchisedek worden bondgenoten,
en dan laat Melchisedek brood en wijn brengen.

Als later God een verbond met Israël sluit,
wordt dat ook met een maaltijd bekrachtigd.

In Exodus 24:11 staat dat de leiders van de Israëlieten God
zagen, aten en dronken.

Zo is het avondmaal de maaltijd van het nieuwe verbond,

elk avondmaal weer wordt daar een dikke streep onder gezet.
We gedenken Christus die is: we zijn één met Christus!

dia 11 – die komen zal – we leven al een beetje in de toekomst
Dan Christus die komen zal.

Gedenken is niet alleen achteruit kijken, ook vooruit.
Het avondmaal is een maaltijd voor onderweg, zoals Paulus
zegt: 'totdat hij komt'.

We zijn onderweg naar de bruiloft van het Lam.
Maar wat lijkt dat ver weg, iets voor een verre toekomst!
Met die toekomst ben ik vaak helemaal niet zo bezig,
alsof het leven hier en nu alles is.

Aan het avondmaal worden bij onze hoop bepaald.

Het avondmaal is er een voorproefje van.

Vergelijk het maar met een aperitiefje voor een maaltijd:
je wordt alvast warm gemaakt voor het diner.

Zo wekt het avondmaal ons verlangen naar Gods koninkrijk.

Het helpt ons om anders naar de wereld te kijken,
om te beseffen dat Jezus Christus Heer is.

Dat is hij vandaag al, zijn koninkrijk is onder ons, en
tegelijk moet het nog komen.

Midden in die spanning,

in het leven, met alle twijfel, moeite en verdriet, kijken we
vooruit.

We gedenken Christus: we leven al een beetje in de toekomst.

Praktijk: mee met kerkelijk jaar

dia 12 – praktijk: mee met kerkelijk jaar

Wat ik met dit hele verhaal wil aangeven,

is dat het avondmaal heel veel verschillende kanten heeft.

Maar elke kant is uiteindelijk een feest: we vieren het leven.

Vorige week had ik het over een wekelijks avondmaal.

Daar moet je dit verhaal wel in meenemen:

als avondmaal herdenken is, dan is elke week veel te vaak!

Dat wordt te zwaar, dat kun je niet meer meemaken.

Maar als avondmaal gedenken is, we het leven vieren,
dan wordt het een ander verhaal!

Natuurlijk kun je niet al die verschillende kanten elke viering meemaken.

Maar dan kun je bijvoorbeeld met het kerkelijk jaar meegaan: in de lijdenstijd focus je meer op het lijden van Jezus, waarmee hij ons vrij maakt, op Goede Vrijdag met een sfeer van verstillings en bezinning, dan mag het 4 mei zijn, met Pasen en daarna juist uitbundig, met de focus op de Levende, en in de adventstijd focus je op het verlangen naar de wederkomst.

Eén met elkaar

dia 13 – Christus is niet los verkrijgbaar

Als we het leven vieren, dan hoort daar nog iets bij:

je kunt het niet alleen vieren, het is altijd met elkaar!

Paulus zegt: 'omdat het één brood is zijn wij, hoewel met velen, één lichaam.'

Als we aan het avondmaal één worden gemaakt met Christus, dan ook met elkaar: Christus is niet los verkrijgbaar!

Paulus gebruikt het woord 'lichaam' op verschillende manieren: aan de ene kant heeft hij het over het lichaam van Christus, wie Christus is,

aan de andere kant gebruikt hij dat woord ook voor de gemeente van Christus.

Deel hebben aan Christus en deel hebben aan de gemeente:

het loopt bij Paulus door elkaar heen.

dia 14 – in de gemeenschap begint het nieuwe leven

Het avondmaal vier je niet alleen.

Het is een maaltijd samen met je broers en zussen in Christus.

Aan de maaltijd worden we aan elkaar gegeven.

In Korinte is dat zelfs de grote vraag: of ze dat wel willen.

De rijke gemeenteleden hebben het goed met elkaar,

en houden de minder goed bedeelde gemeenteleden op afstand.

Paulus zegt dan: je maakt je schuldig tegenover het lichaam van Christus!

En dan komt hij met het eerst jezelf toetsen,
wat dus vooral om die vraag gaat: willen we samen één zijn?
Als dat zo is, als we een gemeenschap zijn, elkaar liefhebben,
dan wordt het leven dat we vieren, het nieuwe leven, het leven
van het koninkrijk,
al een stukje werkelijkheid!

Juist als we het avondmaal niet alleen aan Goede Vrijdag
verbinden,
is er ook ruimte om elkaar te zien staan.
Bij het herdenken is het toch vaak ieder voor zich met zijn
eigen gedachten,
net zoals je op 4 mei elkaar misschien nog met een knikje
begroet,
maar geen uitgebreid gesprek begint.
Maar als we het leven vieren, dan zijn we niet alleen met onze
gedachten,
dan komen we elkaar tegen!

Praktijk: eenheid benadrukken

dia 15 – praktijk: eenheid benadrukken

Tijd voor wat praktijk.

Avondmaal kun je op allerlei manieren vieren,
en er zijn ook vormen die de eenheid extra benadrukken,
en het direct wat feestelijker maken.

Overigens blijft het avondmaal ook altijd iets eenvoudigs
houden,

al was het maar omdat het met brood en wijn is, niet met gebak
en champagne.

Hoe je het ook viert, het avondmaal blijft een heilig moment.

Ik noem maar gewoon wat vormen die er bij passen.

dia 16 – collecte

Wat we al hebben, dat is de avondmaalscollecte.

De gedachte daarachter is dat als we aan elkaar gegeven zijn,
dat we dan ook voor elkaar zorgen.

Het is dus niet zomaar een gegroeid ritueeltje om de begroting
op orde te houden!

Het gaat erom dat niemand tekort komt, en dat dat onze gezamenlijke verantwoordelijkheid is!

Trouwens, die verantwoordelijkheid kun je natuurlijk niet afkopen met een collecte:

het avondmaal vraagt ons onze verantwoordelijkheid te nemen.

dia 17 – handdruk

Iets anders: in sommige kerken is het de gewoonte elkaar bij het avondmaal de vrede van Christus toe te wensen. De CGK had die gewoonte, de GKV niet, maar als je elkaar de hand drukt en vrede toewenst, dan ben je je er al veel meer van bewust dat we het avondmaal samen vieren.

Bovendien gaat er ook wat spanning vanaf.

Begroeten met de heilige kus, zoals Paulus ergens schrijft, zou ook mogen, maar geeft denk ik weer nieuwe spanning...

dia 18 – brood

Dan het brood.

Als we avondmaal vieren zeg ik het regelmatig:

‘omdat het één brood is...’

Ondertussen ligt er niet een brood, maar repen en stukjes brood.

Dat kan ook anders: we hoeven het avondmaal niet met Casinowit zonder korst te vieren!

Je kunt ook een homp brood gebruiken, waar de stukken worden afgescheurd.

En de wijn, dat mag ook druivensap zijn: dat is een kwestie van rekening houden met elkaar.

dia 19 – maaltijd

Als je samen eet, geeft dat verbondenheid.

Oorspronkelijk was het avondmaal deel van een maaltijd.

Tijdens een gezamenlijke maaltijd was er een moment waarop het brood werd gebroken en de wijn geschonken.

Bij ons is het meer een ritueel in een kerkdienst geworden, maar dat zou ook best anders kunnen.

Door bijvoorbeeld na een avondmaalsdienst een gezamenlijke

maaltijd te organiseren.

Of, nog een stapje verder, door het avondmaal in de kring te vieren.

Dan moet je wel goed nadenken hoe je dat gaat doen, ook over wat de plek van ambtsdragers is, maar principieel is er niet zoveel tegen.

Avondmaal met je vrienden of familie is wat mij betreft een ander verhaal:

dan ga je zelf kiezen met wie je het wilt vieren, terwijl we in de kerk juist aan elkaar gegeven zijn.

Hoopvol contrast

dia 11 – Avondmaal: een hoopvol contrast

Waar het om gaat: het avondmaal is vol hoop – Christus is ons leven@

En dan is het ook een statement, een contrast met de wereld.

Daar wil ik mee afsluiten.

Ik heb zelf in verschillende kerken avondmaal gevierd, maar de meeste indruk maakte een viering in Straatsburg, Frankrijk.

We waren daar met een groep theologiestudenten, en op zondag gingen we naar de kerk, een kerk door Johannes Calvijn gesticht.

We kwamen erachter dat het avondmaal werd gevierd, en vroegen of we mee mochten doen.

Ze begrepen de vraag niet eens: natuurlijk mocht dat.

We gingen in een grote kring staan, langs de buitenrand van de kerkzaal.

We keken elkaar in de ogen, gaven elkaar een hand en baden hardop het 'notre père'.

Er ging een homp brood rond.

We braken er een stuk vanaf, niet om zelf te eten, maar om uit te delen aan degene naast je.

Hier gebeurde iets.

Natuurlijk, in het buitenland ben je extra gevoelig voor dit soort dingen, maar toch!

Ik werd getroffen door het diepe en feestelijke besef dat wij ergens anders voor leven.

Juist in Frankrijk is de kerk ver in de marge gedrukt, nog meer dan in Nederland.

Daar stonden we, in de kring, vonden elkaar in Christus.

Het avondmaal is een statement.

Paulus heeft het over verkondigen.

Aan het avondmaal vieren we de eenheid met Christus en elkaar, tegenover een wereld vol machten die ons willen beheersen.

We vieren het avondmaal, we gedenken Christus, tegen de stroom in:

we verwachten het van hem, we hebben oog voor zijn werkelijkheid,

en kijken daarom anders naar de wereld.

Wij leven van de hoop, dat houdt ons op de been!

Zo mogen we avondmaal vieren:

als de hoopvolle maaltijd van een gemeenschap die midden in een doodse wereld het leven heeft gevonden.

Amen.